

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 25 lutego 2020 r.

BADK.DPK.133.134.2019 MK

P10-22/19	Data wpływu petycji 4 grudnia 2019 r
	Data sporządzenia informacji o petycji 21 lutego 2020 r.

ZDROWIE

TEMAT

PRZYMUSOWE LECZENIE ODWYKOWE

PRAWO CYWILNE

TEMAT

POSTĘPOWANIE O ROZWÓD/SEPARACJĘ

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Renata Sutor.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustaw:

– z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, celem stworzenia gminom możliwości wszczynania postępowania w sprawie skierowania osoby uzależnionej na przymusowe leczenie odwykowe;

– z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, celem wprowadzenia przepisu, który zakazywałby dopuszczenia przez sąd w toku postępowania o rozwód /separację dowodu pochodzącego od detektywa.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autorka petycji wnosi o uchwalenie nowej *ustawy o ochronie zdrowia psychicznego i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*, celem stworzenia możliwości prawnych, by gmina mogła z urzędu wszcząć postępowanie administracyjne wobec mieszkańca, który nadużywa alkoholu lub narkotyków albo innych substancji szkodliwych i lekceważy porządek publiczny. We wskazanych przypadkach, gmina mogłaby wystąpić do sądu rodzinnego o tymczasowe (do 3 miesięcy) umieszczenie osoby uzależnionej w placówce zajmującej się leczeniem uzależnień.

Wnosząca petycję proponuje także, by gmina mogła powołać biegłego sądowego, który bez względu na wolę osoby uzależnionej, będzie mógł ją przebadać. Ponadto, gmina byłaby uprawniona do skierowania w sprawie takiej osoby odpowiedniego wniosku do sądu rodzinnego po zebraniu dowodów, a w szczególności po zasięgnięciu opinii biegłego.

Drugi postulat petycji dotyczy, dodania do procedury cywilnej przepisu, który zakazywałby dopuszczenia przez sąd w toku postępowania o rozwód/separację, dowodu pochodzącego od detektywa. Zdaniem autorki petycji, obecne przepisy stwarzają możliwość manipulowania takimi dowodami, celem udowodnienia drugiej stronie winy zupełnego rozkładu pożycia małżeńskiego.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2277 ze zm.) określa zadania z zakresu polityki społecznej mające na celu przeciwdziałanie alkoholizmowi (leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych), a także normuje sposób postępowania

podmiotów leczniczych w stosunku do osób nadużywających alkoholu.

Organizacja pomocy dla osób uzależnionych od alkoholu (art. 22) należy do zadań: samorządu województwa (tworzenie i prowadzenie podmiotów leczniczych wykonujących działalność w systemie stacjonarnym i całodobowym oraz wojewódzkich ośrodków terapii uzależnienia i współuzależnienia) oraz samorządu powiatu (tworzenie i prowadzenie innych podmiotów leczniczych¹ udzielających świadczeń w zakresie leczenia odwykowego).

Leczenie odwykowe (art. 21 ust. 2) jest dobrowolne, za wyjątkiem przypadków określonych w ustawie, a także wolne od opłat za wykonane świadczenia.

Osoby, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylają się od obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny albo systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny, kieruje się na badanie przez biegłego w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego (art. 24). Na badanie kieruje gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych właściwa według miejsca zamieszkania lub pobytu osoby, której postępowanie dotyczy, na jej wniosek lub z własnej inicjatywy (art. 25).

Ustawa dopuszcza możliwość obowiązkowego poddania się leczeniu w stacjonarnym lub niestacjonarnym zakładzie leczenia odwykowego, wobec osób określonych w art. 24. O obowiązkowym poddaniu się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego orzeka sąd rejonowy w postępowaniu nieprocesowym. Sąd wszczyna postępowanie na wniosek gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych lub prokuratora. Do wniosku dołącza się zebraną dokumentację z opinią biegłego, jeżeli biegły przeprowadził badanie (art. 26).

W sytuacji, gdy takiej opinii brakuje, sąd zarządza poddanie tej osoby badaniom. Orzeczenie o obowiązkowym poddaniu się leczeniu zapada po przeprowadzeniu rozprawy, która powinna odbyć się w terminie jednego miesiąca od dnia wpływu wniosku.

Sąd może, jeżeli na podstawie opinii biegłego uzna to za niezbędne, zarządzić oddanie badanej osoby pod obserwację w zakładzie leczniczym na czas nie dłuższy niż 2 tygodnie. W wyjątkowych wypadkach, na wniosek zakładu, sąd może termin przedłużyć do 6 tygodni. Przed wydaniem postanowienia sąd wysłuchuje osobę, której postępowanie dotyczy. Na takie postanowienie przysługuje zażalenie (art. 27).

W razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa na rozprawę lub uchylania się od zarządzonego poddania się badaniu przez biegłego albo obserwacji w zakładzie leczniczym (art. 30 ust. 1) sąd może zarządzić przymusowe doprowadzenie przez organ Policji.

¹ Zakłady leczenia odwykowego dziennego pobytu dla osób niewymagających całodobowych świadczeń, przychodnie oraz poradnie.

Orzekając o obowiązku poddania się leczeniu sąd może ustanowić nadzór kuratora sądowego, na czas trwania tego obowiązku (art. 31 ust. 1).

Zakłady lecznicze przyjmują na leczenie poza kolejnością (art. 32¹) osoby obowiązane do leczenia odwykowego na podstawie art. 26, do wykorzystania limitu miejsc stanowiących 20% ogółu miejsc przeznaczonych do leczenia odwykowego w zakładzie leczniczym.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2019 r. poz. 852 ze zm.) określa zasady i tryb postępowania w zakresie przeciwdziałania narkomanii poprzez kształtowanie polityki społecznej, gospodarczej, oświatowo-wychowawczej i zdrowotnej, w szczególności: leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych oraz działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i profilaktyczną.

Podjęcie leczenia, rehabilitacji lub reintegracji osób uzależnionych jest dobrowolne, jeżeli przepisy ustawy nie stanowią inaczej. Leczenie osoby uzależnionej (art. 26) prowadzone jest bezpłatnie przez podmiot leczniczy lub lekarza wykonującego zawód w ramach praktyki zawodowej.

Rehabilitację osoby uzależnionej mogą prowadzić: lekarz posiadający specjalizację w dziedzinie psychiatrii lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień. W rehabilitacji może uczestniczyć osoba posiadająca certyfikat instruktora terapii uzależnień. Reintegrację osób uzależnionych prowadzą: centra integracji społecznej (tworzone na podstawie przepisów o zatrudnieniu socjalnym), podmioty wymienione w art. 26 ust. 1 i 2 ustawy oraz podmioty działające na rzecz ochrony zdrowia.

Na wniosek przedstawiciela ustawowego, krewnych w linii prostej, rodzeństwa lub faktycznego opiekuna albo z urzędu – sąd rodzinny może skierować niepełnoletnią osobę uzależnioną na przymusowe leczenie i rehabilitację (art. 30 ust. 1).

Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1878 ze zm.) stanowi, że ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. W działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą także uczestniczyć: stowarzyszenia, inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne (art. 1).

Ochrona zdrowia psychicznego (art. 2 ust. 1) obejmuje realizację zadań dotyczących:

- promocji zdrowia i zapobiegania zaburzeniom psychicznym;
- zapewnienia wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym;
- kształtowania wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw

społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości oraz przeciwdziałania ich dyskryminacji.

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 2086 ze zm.) w art. 56 § 1 stanowi, że jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd rozwiązał małżeństwo przez rozwód. Nadto, każdy z małżonków może żądać orzeczenia sądu o separacji, jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny rozkład pożycia (art. 61¹ § 1).

Sąd orzekając rozwód, orzeka także czy i który z małżonków ponosi winę rozkładu pożycia (art. 57 § 1).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.) w art. 3 zobowiązuje strony i uczestników postępowania do dokonywania czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, wyjaśniania co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiania dowodów.

Przedmiotem dowodu są fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 227). Fakty powszechnie znane nie wymagają dowodu, sąd bierze je pod rozwagę nawet bez powołania się na nie przez strony (art. 228 § 1)

Strony są zobowiązane do wskazywania dowodów dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Sąd może dopuścić dowód niewskazany przez stronę (art. 232).

Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów (art. 233) według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału.

W dziale III ustawy (art. 227-315) zawarto przepisy dotyczące przedmiotu i oceny dowodów, postępowania dowodowego oraz zabezpieczenia dowodów.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

W Sejmie trwają prace nad petycją (BKSP-145-IX-42/20), złożoną 3 stycznia 2020 r. przez Renatę Sutor (zgoda na publikację imienia i nazwiska) w sprawie zmiany niektórych ustaw, w której m.in. zawarto postulaty będące przedmiotem prezentowanej petycji.

INFORMACJE DODATKOWE:

Poddanie się leczeniu odwykowemu (alkohol/narkotyki) jest dobrowolne. Jedyne sądy, na podstawie opinii biegłego psychiatry i psychologa, może zobowiązać osobę uzależnioną do podjęcia leczenia. Uprawnienie do skierowania osoby uzależnionej na badanie przez biegłych, celem wydania opinii w sprawie uzależnienia oraz wskazania rodzaju zakładu leczniczego, posiada gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych właściwa dla miejsca zamieszkania lub pobytu tej osoby. Z wnioskiem o skierowanie uzależnionego na

leczenie mogą zwrócić się osoby lub instytucje, które dokumentują występowanie: rozkładu życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylanie się od pracy albo systematyczne zakłócanie spokoju lub porządku publicznego. Do zadań Komisji należy podjęcie decyzji, czy istnieją podstawy do wystąpienia do sądu rejonowego z wnioskiem o poddanie tej osoby obowiązkowemu leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego.

Sąd może wszcząć postępowanie na wniosek komisji lub prokuratora. Do wniosku dołącza się zebraną dokumentację wraz z opinią biegłego, jeżeli badanie przeprowadzono. W przeciwnym razie, sąd zarządza poddanie osoby uzależnionej odpowiednim badaniom. W przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na rozprawie lub uchylania się od zarządzonego poddania się badaniu przez biegłego lub obserwacji w zakładzie leczniczym, sąd może zarządzić przymusowe doprowadzenie przez Policję. Orzeczenie o obowiązkowym poddaniu się leczeniu w stacjonarnym lub niestacjonarnym zakładzie lecznictwa odwykowego zapada po przeprowadzeniu rozprawy, która powinna odbyć się w terminie jednego miesiąca od dnia wpływu wniosku. Na czas trwania obowiązku poddania się leczeniu, sąd może ustanowić nadzór kuratora.

Ponadto sąd, który nałożył na osobę uzależnioną od alkoholu obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu, jeśli uzna, że na skutek uzależnienia zachodzi potrzeba całkowitego ubezwłasnowolnienia tej osoby - zawiadamia o tym właściwego prokuratora. W razie orzeczenia ubezwłasnowolnienia sąd opiekuńczy, określając sposób wykonywania opieki, orzeka o umieszczeniu tej osoby w domu pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu, chyba że zachodzi możliwość objęcia tej osoby inną stałą opieką.

Wobec osób uzależnionych od alkoholu, mogą też być zastosowane procedury wynikające z ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Potrzeba leczenia psychiatrycznego osób uzależnionych od narkotyków może wynikać pośrednio lub bezpośrednio z uzależnienia. Bez względu na powyższe procedury należy pamiętać, że leczenie psychiatryczne powinno uwzględniać wolę danej osoby.

Postępowanie rozwodowe – gdy strony mają wspólne małoletnie dzieci – jest zazwyczaj długotrwałe i skomplikowane pod względem dowodowym.

Zgodnie z Kodeksem postępowania cywilnego, za dowód uznaje się fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Fakty powszechnie znane, przyznane², jak również znane sądowi z urzędu nie wymagają przeprowadzania dowodu.

² Nie wymagają również dowodu fakty przyznane w toku postępowania przez stronę przeciwną, jeżeli przyznanie nie budzi wątpliwości (art. 229 k.p.c.)

Katalog dowodów jest katalogiem otwartym, do najważniejszych dowodów zalicza się:

– dokumenty prywatne (np. listy, faktury, rachunki, wiadomości e-mail, SMS-y);

– dokumenty urzędowe (np. akt małżeństwa, akt urodzenia dzieci, protokoły interwencji Policji, dokumentacja medyczna, wywiad środowiskowy, Niebieska Karta, prawomocny wyrok w sprawie karnej). W praktyce dokumenty urzędowe mają dużą moc dowodową, bowiem korzystają z domniemania prawdziwości oraz zgodności z prawdą;

– przesłuchanie stron (obligatoryjne, przeprowadzane przez sąd z urzędu) – są najważniejszym dowodem w sprawach o rozwód;

– zeznania świadków (sąd bada wiarygodność świadków oraz źródło wiedzy w sprawie tj. czy są bezpośrednimi świadkami zdarzenia, czy też wiedzę o stronach postępowania posiadają bezpośrednio od nich);

– opinia biegłego specjalisty (sąd powołuje biegłego, jeżeli w sprawie zachodzi konieczność uzyskania wiadomości specjalnych, w sprawach rozwodowych najczęściej powołuje się biegłych z zakresu medycyny oraz psychologii);

– inne środki dowodowe (np. nagrania dźwiękowe, filmy, zdjęcia). Sąd może ograniczyć możliwość skorzystania z tego typu dowodów, w sytuacji gdy zostaną one uzyskane niezgodnie z prawem.

Zadaniem sądu, po przeprowadzeniu całego postępowania, pozostaje ocena wiarygodności i mocy przedłożonych w postępowaniu dowodów.

OPRACOWAŁA

Marzena Krysiak

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz